

Konneveden kalatutkimus ry

Keski-Suomen järvitaimentyöryhmä - yhteistyötä maakuntakalan hyväksi

Hyvät osakaskuntien ja kalastusalueitten edustajat

Useimmat tämän kirjeen vastaanottajista ovat tietoisia vuonna 2006 perustetusta Keski-Suomen järvitaimentyöryhmästä. Sehän syntyi tuolloin päättyneen maakunnallisen järvitaimenhankkeen yhtenä tuotoksena, kun hyvin kehittynyttä yhteistyötä ja taimenkantojen eteen tehtyä työtä haluttiin jatkaa ja kehittää. Perustettiin siis maamme oloissa ainutlaatuinen työryhmä, jonka kotiyhteisönä on Konneveden kalatutkimus ry.

*Carlin -merkitty villi taimen, jonka erottaa istukkaasta ehjästä rasvaevästä.
(Kuva P. Valkeajärvi).*

Tässä tiedotteessa kerromme muun muassa

- Järvitaimentyöryhmän tavoitteista
 - Järvitaimenen hoitostrategiasta Keski-Suomessa
 - Rasvaeväleikkausten ohjeistamisesta ja toteuttamisesta
 - Järvitaimenkantojen tilasta Keski-Suomessa
 - Maakunnassa meneillään olevista taimentutkimuksista
 - Keski-Suomen koskien kunnostustilanteesta
-

Työryhmän tavoitteet

Keski-Suomen järvitaimentyöryhmän tavoitteena on edistää villin järvitaimenkannan hyväksi tehtävää työtä maakunnassa vuonna 2006 päättyneen järvitaimenhankkeen suositusten mukaisesti. Tavoitteiden saavuttamiseksi työryhmä tiedottaa järvitaimenkannan hoitoon liittyvistä asioista, koordinoi tutkimushakkeita, esittää uusia tutkimustarpeita, seuraa hoitotoimien kehitystä sekä kehittää seurantamenetelmiä. Lisäksi työryhmä antaa lausuntoja ja myöntää koskikalastuskohteille Villin taimenen tunnustuksia ja logoja. Näkyvyydellään työryhmä ylläpitää Keski-Suomen imagoa järvitaimenen maakuntana.

Työryhmän edustajat

Työryhmään on pyydetty edustajia kaikista mahdollisista tahoista, joita taimenasia voisi kiinnostaa. Edustettuina ovat mm. kalastusalueet, Keski-Suomen TE-keskus, Keski-Suomen ympäristökeskus, Keski-Suomen liitto, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL), Jyväskylän yliopisto, vapaa-ajankalastajat ja kalankasvattajat. Työryhmän kokoonpano on avoin, joten mukaan pääsevät kaikki halukkaat. Koska suuressa työryhmässä on lähes 30 jäsentä, olemme perustaneet kevyemmän 10 hengen ”operatiivisen” ydinryhmän. Iso ryhmä kokoontuu ehkä kerran vuodessa, pieni ryhmä useammin eli tarpeen mukaan. Pieneen ryhmään kuuluvat tällä hetkellä seuraavat henkilöt:

Anssi Eloranta	Keski-Suomen ympäristökeskus
Petri Heinimaa	RKTL, Jyväskylä
Matti Honkanen	Pohjois-Päijänteen kalastusalue
Asko Kähkönen	Taimen Oy
Mauno Liukkonen	Savon taimen Oy
Timo Meronen	Keski-Suomen kalatalouskeskus ry
Matti Sipponen	Keski-Suomen TE-keskus
Reijo Suutala	Ala- ja Keski-Keiteleen kalastusalue
Jukka Syrjänen	Jyväskylän yliopisto
Pentti Valkeajärvi	Konneveden kalatutkimus ry ja RKTL

Tietoa taimenesta ja työryhmän toiminnasta löytyy työryhmän kotisivuilta osoitteesta www.konnevedenkalatutkimus.fi/. Työryhmän yhteyshenkilö on Pentti Valkeajärvi.

Järvitaimenen hoitostrategian periaatteita

Keski-Suomen järvitaimenen hoitostrategia esiteltiin päättyneen järvitaimenhankkeen loppuraportissa ”Järvitaimen Keski-Suomessa – elämyksestä elinkeinoksi” (Airaksinen ym. 2006. Kala- ja riistaraportteja nro 386). Se on ladattavissa RKTL:n kotisivuilta osoitteesta www.rktl.fi/julkaisut.

Kolmiportainen Villi taimen –luokittelu luotiin koskikohteiden kalastusjärjestelyjen kehittämiseksi villin taimenen parhaaksi ja samalla palvelemaan kalastajia ja kalastusmatkailuyrityksiä. **Villi taimen pro** –kohteissa

kalastus tapahtuu täysin luonnontaimenen ehdoilla, eikä pyyntikokoisia taimenia istuteta. Kalastus on siis pyydystä ja päästä –kalastusta. **Villi taimen** – kohteessa pyyntikokoisten eväleikattujen kalojen istuttaminen on mahdollista, mutta vain niitä saa ottaa saaliiksi. **Yleiskohteen** järjestelyt ovat vapaammat ja kirjolohtakin voi istuttaa.

Seuraavassa on kalastuksen säätelyyn liittyviä keskeisiä periaatteita, jotka tulisi saattaa laajalti käytäntöön virtavesillä ja järvillä. Koski- ja järvikalastajille suunnatun kyselyn perusteella valtaosa kalastajista kannattaa kalastuksen säätelyn kehittämistä näiden ohjeiden mukaisesti."

Villi taimen -koskikohteet

- Kaikilta 1-vuotialta ja vanhemmilta taimenistukkailta leikataan rasvaevä
- Ehjäeväiset villit taimenet vapautetaan
- Eväleikattujen istukkaitten alamitta 40 cm
- Kahluukielto kutusoraikoilla 11.9-31.5.
- Taimenen syysrauhoitus asetuksen mukaan
- Vain väkäsettömät koukut sallittuja kalastuksessa
- Suositaan mäti- ja pienpoikasistutuksia isojen sijaan
- Rajoitetaan kalastuspainetta vapakiintiöillä

Järvikalastus

- Kaikki taimenistukkaiden rasvaevä on leikattava Verkkojen väliharvuuksista (esim.31-54 mm) tulisi luopua reittivesissä, missä taimenet liikkuvat
- Järvitaimenta pyydetäessä verkon solmuvälin tulisi olla vähintään 70 mm
- Pyynnissä olevien verkkojen lukumääriä tulisi vähentää tai kohdistaa kalastus täsmällisemmin tavoiteltuihin lajeihin
- Ehjäeväiset villit taimenet tulisi vapauttaa vapakalastuksessa ja mahdollisuuksien mukaan myös verkkokalastuksessa.
- Taimenen uistelussa tulisi suosia väkäsettömiä koukkuja
- Järvitaimenen alamitta tulisi nostaa vähintään 50 cm:iin.

Villi taimen –kohteen tunnuksen (logon) on anonut ja saanut toistaiseksi Huopanankoski (Viitasaari) ja Virtalankoski (Keuruu). Ainoa Villi taimen pro –kohde on Petäjaveden Könkköjoki. Toistakymmentä koskikohdetta kaiken kaikkiaan on kuitenkin muuttanut sääntöjään lähes edellä esitetyn kaltaisiksi. Väkäsettömiin koukkuihin siirtyminen tulee myös yleistymään. Väkäsen puuttuminen helpottaa kalan irrottamista, kalan kiinnipysymiseen sillä ei ole juuri merkitystä.

Kuinka saada tieto kalastajille muuttuneista säännöistä?

Kalastussäännöt ovat viime vuosina muuttuneet monilla kalastusalueilla ja osakaskunnissa. Keski-Suomen 14 kalastusalueesta lähes kaikissa on jonkinlaisia verkkorajoituksia, ja kahdeksan kalastusaluetta on nostanut taimenen ja/tai kuhan alamittaa. Kentältä kantautuu paikoin puheita, että tieto muuttuneista määräyksistä ei ole aina tavoittanut kalastajia. Mitä asian eteen voitaisiin tehdä?

Verkkomerkkien ja muiden kalaslupien myynnin yhteydessä voisi olla vaivatonta antaa ostajalle moniste voimassa olevista kalastusrajoituksista ja suosituksista. Tärkeät päätökset tavoittaisivat näin kaikki kalastajat.

Rasvaeväleikkaukset 2008

Järvitaimenistukkaitten rasvaeväleikkaukset (1-kesäiset ja vanhemmat taimenet) aloitettiin Keski-Suomessa jokseenkin kattavina vuonna 2004. Tämän ryhmämerkinnän avulla istukkaat ja luonnonkalat on tunnistettavissa. Tunnistettavuuden kannalta on oleellista, että rasvaevä leikataan kokonaan pois, jolloin se ei uusiudu. Leikattu kala on tunnistettavissa vielä vuosien kuluttua usean kilon painoisenakin. Rasvaeväleikkaus ja villien luonnonheimien vapauttaminen on Keski-Suomen taimenstrategian yksi keskeisistä periaatteista, josta järvitaimentyöryhmä on yksimielinen. Työryhmä painottaa, että

- kaikki istuttajat huolehtisivat omalta osaltaan eväleikkausten toteutumisesta omilla vesillä
- taimenet tulisi mieluiten eväleikata noin yksivuotiaina jo kalankasvatustiluksissa, jolloin kustannukset ovat pienemmät kuin isoina leikattaessa
- Konneveden kalatutkimus ry vastaa eväleikkausten kustannuksista vuonna 2008 Keski-Suomen TE-keskukselta saamansa avustuksen turvin

Rasvaeväleikkausten tekeminen on Ruotsissa vielä suurisuuntaisempaa toimintaa kuin Suomessa. Alla olevat kuvat ovat Fiskeriverketin ohjeistosta. Ruotsissa eviä leikataan sekä saksilla että partakoneen terällä. Tästä voi ottaa oppia, jos joutuu rasvaeviä leikkaamaan.

Partakoneen terä lovetulla alustalla (Kuva Fiskeriverket)

Kalan pää kohti leikkaajaa ja leikataan evän takaa aloittaen.

Leikkaus saksilla. (Kuvat Fiskeriverket).

Kalan pyrstö leikkaajaan päin

Tuore leikkausjälki

Jälki näkyy pysyvästi, kun evä on leikattu huolella. Tässä on nelivuotias kala, joka eväleikattiin 19 kk ikäisenä. (Kuva Fiskeriverket).

RKTL:n Laukaan kalanviljelylaitoksella selvitettiin eväleikattujen taimenten tunnistettavuutta syksyllä 2007. Evät oli leikattu yksivuotiailta kaloilta, ja leikkauksesta oli kulunut tarkasteltavasta erästä riippuen 2 ja 4 vuotta. Keskimäärin 91 % taimenista oli sellaisia, joiden tunnistaminen eväleikatuiksi oli varmaa. Leikkaukset oli tehty rutiinityönä korostamatta evän täydellistä poistamista, joten siihen nähden tulosta voidaan pitää hyvänä.

Laukaassa 1-vuotiaana leikattuja taimenia kahden kasvukauden jälkeen. Kaksi ylintä selvästi tunnistettavissa leikatuiksi. Alimman kalan kohdalla voi erehtyä, sillä uudelleen kasvanut evä on pyöreä, mutta normaalia pienempi. (Kuva P. Valkeajärvi).

Mitä taimentutkimusta on meneillään

Maakunnassa on tällä hetkellä meneillään RKTL:n hanke ”Keski-Suomen järvitaimen” eli Villi taimen –hanke, joka on jossain määrin jatkoa 2006 päättyneelle laajemmalle EU-hankkeelle. Nykyisen hankkeen resurssit ovat varsin vaatimattomat. Sillä on omat kotisivut www.rktl.fi/villitaimen. Tämän lisäksi jatkuu Jukka Syrjäsen (Jyväskylän yliopisto) vuonna 2000 aloittama pienten virtavesien taimenhanke. Viime vuonna nämä hankkeet toimivat käytännössä yhtenä hankkeena kuten tullee tapahtumaan tänäkin vuonna. Seuraavassa joitakin tuloksia viime vuodelta.

RKTL:n villi taimen -hankkeessa merkittiin kesällä 2007 yhteistyössä Jyväskylän yliopiston kanssa luonnosta perhokalastusvälineillä pyydettyjä taimenia yhteensä noin 350. Tämä on jatkoa ja laajennusta Jukka Syrjäsen jo vuonna 2000 aloittamille **villien taimenten merkinnöille**. Pääosa kaloista pyydettiin kuluneena vuonna Rautalammin reitin koskista. Taimenet olivat kooltaan 15-56 cm. Merkinnöillä selvitetään villien taimenten vaelluksia. Nykyinen tietohan perustuu täysin istukkaitten liikkumiseen. Viime vuoden merkinnöistä ei ole vielä juuri palautuksia, mutta järvitaimentyöryhmän kotisivuilta löytyy tätä koskeva raportti Päijänteen taimenesta. Palautukset kuitenkin kertovat alustavasti, että taimenet pyydetään pääosin alle 45 cm:n pituisina ja pääosin verkoilla. Villien taimenten merkinnät jatkuvat vuonna 2008.

Sähkökoekalastuksia on jatkettu ainakin parissakymmenessä koskikohteessa maakunnassa eri toimijoiden toimesta. Alustavien tietojen perusteella taimenen poikastihedät ovat jokseenkin viimeaikojen tasolla eli melko alhaiset. Jotta viesti ei olisi aina negatiivinen, mainittakoon ilahduttavina poikkeuksina Laukaan Simunankosken (58 yks/100 m²) ja Petäjaveden Könkköjoen (27 yks/100 m²) poikastihedät (0+), jotka olivat yli kymmenvuotisen seurannan suurimmat.

Taimenen kutukuoppia löydettiin syksyn 2007 etsinnässä neljältä koskireitiltä, ml. Rautalammin reitti, yhteensä 54 kpl. Kuopan koon perusteella vain kaksi tai kolme niistä voitiin tulkita järvivaeltajien tekemiksi (yli kaksi tai kolme metriä pitkiä joen koosta riippuen). Tämä vahvistaa aiempia käsityksiä, että vaeltavan järvitaimenen kannat ovat erittäin heikot.

Kalabiologian opiskelija Mika Oraluoma selvittää LuK-työssään Järvi-Suomen koskilta pyydettyjen 50-70 cm pitkien taimenten suomunäytteistä paikallisten ja järvivaelluksen tehneiden kalojen määrää. Alustavien tulosten mukaan 40 taimenesta vain yksi oli järvivaeltaja.

Yhteenveto näistä tutkimustuloksista on se, että järvitaimen ei käytännössä lisääny enää Keski-Suomen koskissa. Järvikalastus poistaa kaikki järvivaeltajat ennen ensimmäistä kutua. Jos villin järvitaimenen, maakuntakalan, halutaan kuuluvan tulevaisuudessa Keski-Suomen luontoon, ainoa keino kantojen elvyttämiseksi on vähentää kalastuskuolevuutta voimakkaammalla järvikalastuksen säätelyllä. Muussa tapauksessa villit taimenkannat todennäköisesti tammukoituvat jopa suurissa reittikoskissa. Tämä kehitys näyttäisi olevan jo käynnissä.

Koskikunnostusten tilanne maakunnassa 2008

Keski-Suomen TE-keskus ja Keski-Suomen ympäristökeskus ovat vuosipalaverissaan sopineet vuoden 2008 virtavesikunnostuksista.

Uudet kunnostussuunnitelmat pyritään saamaan esittely- ja luvanhakukuntoon Korpijoesta (Korpilahti), Saajoesta (Korpilahti), Niemisjärven reitin alaosasta (Hankasalmi), Kymönkosken kala-altaiden muuttamisesta luonnonuomaksi (Viitasaari), Kannonkoskesta (Kannonkoski), Kolkunjoesta (Pihtipudas) sekä Vesangan reitistä (Jkylän mlk, Muurame).

Kimingin joen (Karstula), Kouheroistenkosken (Pylkönmäki) ja Majakosken (Saarijärvi) keskeneräiset kunnostustyöt pyritään viimeistelemään kevättalven aikana. Tämä edellyttää kuitenkin vesipintojen selvää laskua ja roudan vahvistumista. Uutena kunnostuskohteena pyritään käynnistämään Korholankoskien (Hankasalmi, Konnevesi) tai vaihtoehtoisesti Isojoki-Lannejoen (Uurainen, Saarijärvi) kunnostushanke.

Keski-Suomen järvitaimentyöryhmän puolesta

Pentti Valkeajärvi

Petri Heinimaa